

Gellér és Bárányos Ügyvédi Iroda

Alkotmánybíróság részére

a Zalaegerszegi Járásbíróság útján

Tisztelt Alkotmánybíróság!

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	1V/538-0/2019
Érkezett:	2019 MÁRC 27.
Példány:	1
Melléklet:	7 db
Kezelőiroda:	lu

– mellékelten csatolt meghatalmazással igazolt – jogi képviselőm útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 27. § alapján az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztem elő.

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg – a Kúria Bfv.II.842/2018/9. számú végzésének alaptörvény-ellenességét a Zalaegerszegi Járásbíróság 5.B.98/2017/27. számú ítéletére, és a Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság Bf. 494/2017/17. számú ítéletére is kiterjedő hatállyal, és az Abtv. 43. §-ának megfelelően azokat semmisítse meg.

Kérelmem indokolásaként az alábbiakat adom elő:

I. Az indítvány benyújtásának törvényi és formai követelményei

I.1. A pertörténet és a tényállás rövid ismertetése, a jogorvoslati lehetőségek kimerítése

Az ügyben első alkalommal a Zalaegerszegi Járásbíróság 14.B.641/2012/116. számon 2014. január 17. napján hozott elsőfokú ítéletet, melyet a Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 2015. január 16. napján kelt Bf.412/2014/420. számú végzésével hatályon kívül helyezett, és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította.

A hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárásban a Zalaegerszegi Járásbíróság 5.B.98/2017/27. számon 2017. július 3. napján hozott elsőfokú ítéletet, mely a Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 2018. március 2. napján meghozott Bf. 494/2017/17. számú ítéletével emelkedett jogerőre.

A megismételt eljárásban a Zalaegerszegi Járásbíróság Ügyfeletem, – bűnösnek mondta ki

- 2 rb. folytatólagosan elkövetett csalás büntetében, mint bűnsegédet, (A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv. – korábbi Btk. – 318. § (1) bekezdés, (2) bekezdés c) pont, (6) bekezdés b) pont)
- 76 rb. közokirat-hamisítás büntetében, mint bűnsegédet, mely 32 esetben folytatólagos, (korábbi Btk. 274. § (1) bekezdés b) pont)
- 26 rb. közokirat-hamisítás büntetében, mint bűnsegédet, (korábbi Btk. 274. § (1) bekezdés a) pont)
- 38 rb. folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás vétségében, mint bűnsegédet, (korábbi Btk. 276. §) és ezért

mint bűnszervezetben elkövetőt, halmazati büntetésül 3 év fegyházbüntetésre ítélte azzal, hogy feltételes szabadságra nem bocsátható és 4 évre eltiltotta a közügyek gyakorlásától, továbbá egy évre eltiltotta a közúti járművezetéstől.

A másodfokon eljáró Zalaegerszegi Törvényszék [REDACTED] vonatkozásában az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

A jogerős határozat ellen felülvizsgálati indítványt terjesztettünk elő a Kúria felé, amely azonban a Kúria Bfv.II.842/2018/9. számú, 2018. december 10. napján kelt, és 2019. január 8. napján megküldött végzésével az indítványt elutasította, és a támadott első- és másodfokú ítéleteket hatályában fenntartotta.

I.2. A tényállás rövid ismertetése

A Kúria hivatkozott végzésében megállapított tényállás lényege a következő:

[REDACTED] I.r. terhelt 2011. nyarán elhatározta, úgy jut pénzhez, hogy különféle cégek nevére hamis okiratokkal a [REDACTED] viszonteladói üzleteiben az eljáró ügyintézőket a szerződéskötő személye és a fizetési szándék tekintetében tévedésbe ejtve kis, vagy jelképes kezdőösszeg befizetése után, előfizetéssel nagy értékű mobiltelefonokat vásárol, majd azokat értékesíti. Az I.r. terhelt későbbi tevékenységéhez „idővel” csatlakozott [REDACTED]

Az I.r. terhelt a X. rendű terhelttel hamis személyazonosító igazolványokat és lakcímet igazoló hatósági igazolványokat (közokiratokat) készíttetett. A X. rendű terhelt 2011. november 1. és 2012. január 31. napjai között nyomdai úton állította elő a hamis közokiratokat.

Ehhez az I. rendű terhelt – a IX. rendű terhelt közvetítésével – a X. rendű terhelt rendelkezésére bocsátott egy kártyanyomtat gépet, egy hordozható számítógépet, továbbá az I. rendű és VI. rendű terhelt a X. rendű terheltnek adta át a pénzt, cégek vezető tisztségviselőinek személyes adatait és aláírásmintáit, valamint a közokiratokat később felhasználó IV. rendű, V. rendű és XIII. rendű terheltek fényképeit. Az elkészült hamis

közokiratokat a hamisító X. rendű terhelttől a IX. rendű terhelt hozta el és adta át az I. rendű, VI. rendű és VII. rendű terheltnek.

Az I. rendű terhelt ismeretlen személlyel is készíttetett ugyanilyen hamis közokiratokat. Az I. rendű terhelt a XI. rendű és XII. rendű terheltekkel hamis közjegyzői aláírási címpéldányokat és hamis céges bankszámlakivonatokat készíttetett.

Ehhez adatokat, fényképeket, közjegyzői címpéldányokat és közjegyzői bélyegzőket, pénzügyi bankszámlaszerződéseket, banki bélyegzőket, és cégbélyegző mintákat adott át a IX. rendű és X. rendű terhelteknek. Több esetben a VI. rendű és VII. rendű terhelt adta át részükre az adatokat papírcetlin vagy SMS-ben (telefonos rövid szöveges üzenetben).

A IX. r. és X. r. terheltek hozzávetőlegesen 2011. október 5. és 2012. január 13. napja között készítették el a hamis okiratokat, a hamis cégbélyegzőket, a bankszámlaszerződésekhez a hamis banki bélyegzőket, illetve az aláírási címpéldányokhoz a hamis közjegyzői bélyegzőket.

A bűnszervezetet 2011 nyarától 2012. januárjáig (elsőfokú ítélet 151. oldal 3. bekezdés) az I. r. terhelt irányította és a feladatokat elosztotta. (Ebben 2011. december 20-tól vett részt [REDACTED] s). Az I. r. terhelt biztosította az anyagi forrást. Társait utasítással és információkkal látta el, meghatározta az egyes vásárlások helyszínét és a vásárolandó mobiltelefonok típusát.

A VI. r. és VII. r. terheltek kisebb részben a hamis okiratok, bélyegzők stb. legyártatásában, szállításában, az I. r., IV. r. és V. r. terheltekhez történő eljuttatásában működtek közre, míg fő feladatuk a társaik vásárlási helyekre fuvarozása volt. Mindketten tisztában voltak azzal, hogy az okiratok és a bélyegzők hamisak, és azokat mire fogják felhasználni. Annak tudatában szállították társaikat, hogy társaik milyen bűncselekményt fognak elkövetni.

A IV. r., V. r. és XIII. r. terheltek a saját fényképükkel, de más személyek adataival készült hamis személyi igazolványok és más hamis okiratok felhasználásával megkötötték az előfizetői szerződéseket és megvásárolták a mobiltelefonokat, majd azokat eljuttatták az I. r. terheltnek.

Az I. r. terhelt és társai a sértettek ügyintézőit a szerződéskötő személye és a fizetési szándék tekintetében tévedésbe ejtették. Az I. r. terhelt irányításával a megszerzett mobiltelefonokat még a szerzés napján vagy rövid időközrel értékesítették. A SIM-kártyákat néhány napig saját célra használták vagy eladták.

Az I. r. terhelt és társai – így a IV. r., V. r., VI. r., VII. r. és 2011. december 20-tól [REDACTED] [REDACTED] – hosszabb időn keresztül, összehangoltan, rendszeres anyagi haszonszerzésre törekedve, előre megbeszéltek szerint, jól szervezeten követték el a bűncselekményeiket.

A bűnszervezet fogalmi elemeire vonatkozó mindezen ismérveket a bűnszervezetben elkövetéssel érintett vádlottak tudata a cselekmények elkövetésekor átfogta (.....) mind a

végrehajtók, így a IV. r. és V. r. vádlottak, mind a közbenső vezetők, azaz a VI. r. és VII. r. vádlottak ismerték a csoport működését, annak felépítését, illetőleg tisztában voltak egymás tevékenységének mintegy láncolatos jellegével is.

A VI. r. és VII. r. terhelt a társaikat gépkocsival az adott üzlethez szállították, ahová egyedül a IV. r., V. r., vagy XIII. r. terhelt ment be, s magát cégvezetőnek kiadva előfizetői szerződést kötött és vásárolt mobiltelefonokat:

A VI. r. terhelt 2011 október 24. és 2011. december 11. napjai között a vásárló IV. r. terheltet, valamint a vásárlásra is iránymutatást adó I. r. terheltet szállította: 2011 december 12-én a vásárló IV. r. terheltet szállította (a vásárlások ekkor meghiúsultak): 2012. január 11-én a vásárló XIII. r. terheltet szállította. Megelőzően elvitte fényképet készíttetni, majd az I. r. terhelthez vitte eligazításra, hogy hová menjenek vásárolni, valamint a megvásárolt mobiltelefonokat átadta az I. r. terheltnak, akivel azokat közösen értékesítették.

A VII. r. terhelt 2011. december 28. és 2011. december 29. napjai között a vásárló IV. r. terheltet, valamint az I. r. terheltet és [REDACTED] szállította: 2011. október 22. és 2011. november 8. napjai és 2011. november 18. és 2011. december 17. napjai között a vásárló V. r. terheltet szállította; 2012. január 13. és 2012. január 21. napjai között a vásárló ismeretlen személyt szállította.

2011. november 8-án a vásárló V. r. terheltet a VI. r. vagy a VII. r. terhelt szállította, de a másikuk legalább a vásárló kísérője volt.

Tehát a VI. r. terhelt 2011. október 24. és 2012. január 11. napjai, míg a VII. r. terhelt 2011. október 22. és 2012. január 21. napjai között társaik gépkocsival szállításával – egy esetben a vásárló kíséréssel – működtek közre a mobiltelefonok megvásárlásában. Ily módon 2011. október 22. és 2012. január 21. napjai között az ország különféle helységeiben, párhuzamosan kétféle személyi felállásban folyt a mobiltelefonok vásárlása.

A [REDACTED] sértett sérelmére – az I. r. terhelt által a VI. r. és VII. r., valamint más terheltek együtt okozott összesen 15.519.000 forint káron belül – a VI. r. terhelt 6.591.240 forint kár okozásában (további 739.340 forint erejéig a cselekmény kísérleti szakban maradt), míg a VII. r. terhelt 4.357.730 forint kár okozásában vett részt.

A [REDACTED] sértett sérelmére – az I. r. terhelt által a VI. r. és VII. r., valamint más terheltek által együtt okozott összesen 24.826.700 forint káron belül – a VI. r. terhelt 12.199.096 forint kár okozásában, míg a VII. r. terhelt 8.960.419 forint károkozásában vett részt.

I.3. A jogorvoslati lehetőségek kimerítése

Tekintve, hogy az elsőfokú ítélettel szemben fellebbezést nyújtottunk be, majd annak elutasítását követően felülvizsgálati indítvánnyal éltünk, melyet a Kúria ugyancsak elutasított, megállapítható, hogy az ügyben a jogorvoslati lehetőségeket már kimerítettük.

Az ügyben már nincs folyamatban felülvizsgálati eljárás a Kúria előtt, és nem kezdeményeztünk sem perújítást, sem jogorvoslatot a törvényesség érdekében.

I.4. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának határideje

Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló bírói döntést, vagyis a Kúria Bfv.II.842/2018/9. számú végzése 2019. január 8. napján került kézbesítésre, ezáltal az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti határidő (az alkotmányjogi panasz benyújtására alapjául szolgáló bírói döntés közlésétől számított 60 nap) megtartásra került.

I.5. Az indítványozó érintettségének bemutatása

Ügyfelem, [REDACTED] VI.r. terheltként vett részt a büntetőeljárásban, továbbá vele szemben a bíróság szabadságvesztés büntetést szabott ki, amellyel összefüggésben kizárta őt a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége alól, így nyilvánvalóan érintett is.

I.6. Annak bemutatása, hogy az állított alapjogsérelem a bírói döntést érdemben befolyásolta vagy a felmerült kérdés alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés

Jelen alkotmányjogi panaszban a jogi érvelés arra irányul, hogy - egyrészt a sérelmezett konkrét bírói döntésben, de ezen túlmenően összességében - a büntető ítékezésben a bünszervezetben való elkövetés megállapításának a Kúria joggyakorlata alapján érvényesülő kiterjesztett értelmezése alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést érint, melynek indokolását az alábbiakban adom meg:

II. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának érdemi indokolása

II.1. Az Alaptörvény megsértett rendelkezéseinek pontos megjelölése

az Alaptörvény megsértett rendelkezéseként az alábbi rendelkezéseket jelölöm meg:

- Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, mely szerint „*Magyarország független, demokratikus jogállam.*”
- Alaptörvény C) cikk (1) bekezdése, mely szerint „*A magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik.*”
- Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése, mely szerint „*Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.*”
- Az Alaptörvény II. cikke, mely szerint „*Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.*”
- Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése, mely szerint „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit*

törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdése, mely szerint *„Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy - nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben - más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.”*

- **A Btk. indítvánnyal érintett rendelkezései:**
 - 36. § A határozott ideig tartó szabadságvesztés legrövidebb tartama három hónap, leghosszabb tartama húsz év; bünszervezetben, különös vagy többszörös visszaesőként történő elkövetés, illetve halmazati vagy összbüntetés esetén huszonöt év.

 - 37. § (3) A szabadságvesztés büntetés végrehajtási fokozata fegyház, ha *a)* a háromévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztést *bb)* a bűncselekményt bünszervezetben követte el.

 - 38. § (4) Nem bocsátható feltételes szabadságra
 - *c)* aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

 - 44. § (2) A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét ki kell zárni, ha az elkövető
 - *b)* az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt bünszervezetben követte el.

 - 65. § (2) Nem bocsátható próbára
 - *b)* aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

 - 74/A. § (1) Az ellenkező bizonyításáig vagyonekobjás alá eső vagyonnak kell tekinteni, és vagyonekobjást kell elrendelni arra a vagyonra, amelyet az elkövető
 - bünszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett.

 - 86. § (1) A szabadságvesztés végrehajtása nem függeszthető fel azzal szemben, aki
 - a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

 - 91. § (1) Azzal szemben, aki a szándékos bűncselekményt bünszervezetben követte el, a bűncselekmény büntetési tételének felső határa a kétszeresére emelkedik, de a huszonöt évet nem haladhatja meg.

 - 459. § (1) E törvény alkalmazásában
 - 1. bünszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.

II.2. A megsemmisíteni kért bírói döntés alaptörvény-ellenességének indokolása

A Kúria sérelmezett végzésében rögzítette, hogy álláspontja szerint a bűnszervezet törvényi fogalma világos jogi norma és a 4/2005 BJE jogegységi határozat sem tartalmaz alaptörvény-ellenes megállapításokat, midőn annak értelmezési tartományát kibontotta.¹

A Kúria rámutatott arra is, hogy a bűnszervezetben elkövetés megállapítása olyan büntető anyagi jogi kérdés, amely közvetlenül a büntetés kiszabásához kapcsolódik, a büntetés kiszabása körében jelentős.² Álláspontja szerint a bűnszervezet fogalmi ismérveit – mely mind az 1978. évi IV.tv. 137. § 8. pontjában, mind pedig a 2012. évi C.tv. 459. § (1) bekezdés 1. pontjában azonosan került meghatározásra – és a bűnszervezetben elkövetés megállapításának feltételeit az ítélkezési gyakorlat már kellően kimunkálta. Értelmezte a 4/2005. BJE jogegységi határozat, és számos döntés került közzétételre a Bírósági Határozatok című kiadványban.³ Hivatkozott továbbá a BH.2008.139.II. eseti döntésre, mely szerint „*a bűnszervezet fogalom-meghatározását a valódi tartalma szerint kell kezelni, mert az egyfelől ennyi, és másfelől nem több. Nem arról van szó, hogy e fogalmat elnagyoltan és sommásan szabályozták, hanem arról, hogy a bűncselekmény bűnszervezetben elkövetésének megállapításához a törvényi követelményeken túlmenő többletkövetelmény nem szükséges. A fogalmi ismérvek törvényi meghatározása kimerítő, azok más ismérvekkel nem bővíthetők.*”⁴

A Kúria – csakúgy, mint a Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság Bf.494/2017/17. sz. jogerős ítéletében – a bűnszervezet-fogalom elemeit a konkrét esetre vetítve elemezve az alábbi álláspontot képviselte:

II.2.1. A bűnszervezet tagjainak száma

A Kúria megállapította – kiindulva abból, hogy a felülvizsgált ítéletben tényként került rögzítésre a bűnszervezet létrejötte és működése -, hogy „*a bűnszervezetnek mindvégig megvolt a törvényben megkövetelt három, sőt annál több, 2011. december 20. előtt öt, azután hat tagja.*”⁵

II.2.2. A szervezettség kérdéskörében

A másodfokú ítélet rögzítette, hogy „*a bűnszervezetnek a bűnszövetséget meghaladó magas fokú szervezettségére lehet következtetést levonni abból is, hogy az egyes tevékenységekre külön csoportok szakosodtak, így más vádlottak végezték a forgalmazók tévedésbe ejtéséhez szükséges dokumentumok, iratok, pecsétek legyártását, nyomtatását, előállítását, a telefonok és okiratok, valamint a személyek utaztatását, illetve a csalással megszerzett telefonok értékesítését.*”

¹ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [74]

² Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [108]

³ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [112]

⁴ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [113]

⁵ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [133]

Az egész szervezetet egy ember koordinálta, aki mindenkire nézve vezetői, irányítói feladatot látott el, a befolyt hasznot visszaosztotta, ez a személy [REDACTED] I.r. vádlott volt, akinek hozzájárulása nélkül a szervezeten belül külön cselekményt senki nem végezhetett.”⁶

Ezt az érvelést elfogadva a Kúria megállapította, hogy „a Kúria számára nem kétséges, hogy a bűnszervezet öt-hat tagjának ténykedése eleve a feladatok elosztásában és összehangolásában álló koordinációt követelt. A technikai feltételek megteremtése, a több tucatnyi hamis közokirat és magánokirat készíttetése, a mobiltelefonok párhuzamosan kétféle személyi felállásban való, az ország legkülönbözőbb helységeiben vásárlása tehát nyilvánvalóan szervezettséget és összehangolt működést igényelt.”⁷

II.2.3. Az elkövetők tudattartama vonatkozásában

A másodfokú ítélet rögzítette, hogy „a cselekményekben résztvevő személyek tudata az általuk megvalósított bűncselekmények lényegét átfogta. A dokumentumokat, pecsétet, okiratokat előállító személyek tisztában voltak azzal, hogy azért van szükségük az általuk elvégzett hamisításra, mert azokat [REDACTED] és társai telefonok beszerzésére fogják felhasználni. Ennél magasabb szinten látták át a tévedésbe ejtést elvégző vádlottak a csoport működését, tisztában voltak a telefonok értékével, a megszerzett telefonok számának nagyságával. A csoport középhierarchiájában álló, részbe irányítást és sofőrködést végző személyek pedig tudtak a hamisító csoportokról, a végrehajtókról, de arról is, hogy a csoport vezetője miképp értékesíti a telefonokat, rálátásuk volt a megszerzett telefonok számára, sőt a bevétel nagyságára is.”⁸

Ezzel a megállapítással a Kúria is egyetértett, és kimondta, hogy „a tényállás részévé tett tudattartalom a jelen esetben is támadhatatlan.”⁹

II.2.4. A bűnszervezet célja

A Kúria e körben megállapította, hogy „a bűnszervezet célja világos: értékes mobiltelefonok csalárd vásárlása.”¹⁰

A végzés részletesen foglalkozott e körben a bűnszervezet belső hierarchiájának kérdésével, és a BH.2016.234.II. számú eseti döntésre hivatkozva megállapította, hogy nincs olyan törvényi követelmény, hogy bármilyen belső hierarchiának, alá- és fölérendeltségnek, parancsrendszernek, konspiratív kapcsolattartásnak, a hatóságok felé egységes fellépésnek kellene megvalósulnia a bűnszervezet megállapításához – a bűnszervezetnek nem törvényi kritériuma a hierarchikus kapcsolat.¹¹

⁶ Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság Bf.494/2017/17. sz. 17.o. utolsó bek.-18.o. (1) bek.

⁷ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [137]

⁸ Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság Bf.494/2017/17. sz. 18.o. 2. bek.

⁹ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [171]

¹⁰ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [145]

¹¹ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [150]

A bünszervezet célja körében lefolytatott értékelés kapcsán állapította meg a Kúria azt is, hogy függetlenül attól, hogy az Európai Unió tanácsa 2008/841/1B kerethatározata 1. Cikk 1. pontja szerinti bünszervezet-fogalom fogalmi elemként tartalmazza a pénzügyi vagy egyéb anyagi haszonszerzésre való törekvést, a hatályos Btk. által rögzített fogalom szerint a haszonszerzési célzat túlmutat a fogalom tartalmi elemein, így a „bünszervezet akkor is bünszervezet, ha abban nem érvényesül valamiféle merev parancsuralmi alapú személyi hierarchia, racionális konspiráció, haszonszerzési motiváció, egységesített külső fellépés, és minden egyéb, a törvényi fogalmon kívül eső szempont.”¹²

II.2.5. Az 5 évi szabadságvesztéssel büntetendő cselekmények elkövetése vonatkozásában

A Kúria kifejtette – egyezően a másodfokú ítéletben is rögzítettekkel, hogy „a bünszervezet tagjainak nem a bünszervezet által elkövetett bűncselekmény büntetési tételét, hanem az elkövetett bűncselekmény alapjául szolgáló tényeket kell ismernie.”¹³

E körben a Kúria azt is megállapította, hogy „a terheltek - függetlenül a bűncselekmények folytatólagos elkövetéssel képzett törvényi egységétől, miután azt nyilvánvalóan nem a bünszervezet hozza létre - egyaránt több tucatnyi részcselekményből álló, sértettenként is egy-egy család-sorozat keretében értékes mobiltelefonok vásárlásában vettek részt”.¹⁴

A másodfokú ítélet rögzíti, hogy „e vonatkozásban szükséges rámutatni, hogy a jelenleg is irányadó büntetési tétel objektív feltétel, az elkövető tudattartamának nem kell átfognia a cselekmény pontos minősítését. Azzal azonban minden vádlott tisztában volt, hogy cselekményeiket kifejezetten nagy értékű, több százezer forintos mobiltelefonokra követik el és nagy számban. Így minden vádlott tudta azt, hogy jelentős tárgyi súlyú bűncselekményeket valósítanak meg.

Kétségtelen tény, hogy a folytatólagos elkövetés miatt minősül súlyosabban a vádlottak cselekménye, azonban ezt a bíróságnak figyelembe kellett vennie a Bkv.4.számú Kollégiumi vélemény szerint...az, hogy a folytatólagosság törvényi egysége okából az egyes értékek összeadódtak, semmilyen formában nem tehetné volna mellőzhetetlenné a bünszervezet megállapítását.”¹⁵

II.2.6. Hosszabb időre szervezettség vonatkozásában

A másodfokú ítélet rögzítette, hogy „a vádlottak a konkrét cselekményeket 2011. nyarától 2012. év január elejéig valósították meg, a cselekmények szervezése és előkészítése már azt megelőzően elindult, illetve kizárólag a hatóságok közbelépése szakította félbe, így az nyilvánvaló, hogy a szervezet célja még hosszabb időszakra irányult.”¹⁶ Ezt a megállapítást a Kúria is osztotta, mivel álláspontja szerint „2011 nyarától működtetetten a 2011.október 5.

¹² Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [160]

¹³ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [146]

¹⁴ Kúria Bfv.II.842/2018/9. számú végzés [145]

¹⁵ Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság Bf.494/2017/17. sz. 18.o. 3-4. bek.

¹⁶ Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság Bf.494/2017/17. sz. 18.o.utolsó bek.

*napját megelőző időtől létrehozták a mobiltelefonok majdani turpis vásárlásához szükséges dologi feltételeket (hamis közokiratok készítése) és azután a vásárlások mindkettőjük (a felülvizsgálattal érintett terheltek) részvételével 2011. október 22. és 2012. január 21. napja között zajlott.*¹⁷

II.3. A Kúria sérelmezett végzésének – továbbá abból visszavezetve a Zalaegerszegi Törvényszék másodfokú, és a Zalaegerszegi Járásbíróság elsőfokú ítéletének - ezen megállapításai az alábbi alkotmányjogi aggályokat, illetve alapvető alkotmányossági kérdéseket vetik fel.

II.3.1. A fogalmi ismérvek a Btk.-ban

A bünszervezeti elkövetés megállapítása a büntető ítélezésben az egyik legjelentősebb, ugyanakkor a legtöbb vitát kiváltó kérdés. A Kúria szerint a bünszervezetben elkövetés megállapítása nem tartozik a bűncselekmény minősítése körébe, azonban olyan büntető anyagi jogi kérdéstről van szó, amely közvetlenül a büntetés kiszabásához kapcsolódik. A Legfelsőbb Bíróság és a Kúria határozatait áttekintve a bünszervezeti elkövetés rendkívüli expanziója figyelhető meg. Az alsóbb bíróságok jól láthatóan törekednek a bünszervezet fogalom szűkítésére, az egymásnak ellentmondó határozatok ugyanakkor már a jogbiztonságot fenyegetik, melynek eredményeként mára eljutottunk odáig, hogy lassan minden három személyből álló, komolyabb szervezettséget fel sem mutató csoport akár bagatell cselekménye is bünszervezetben elkövetettnek minősülhet.

A hatályos Btk. 459. § (1) bekezdés 1. pontja szerint *„bünszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése”*.

A Btk. ezen rendelkezéséhez, illetve annak megállapításához általános részi büntetéskiszabási szabályokat kapcsolt hozzá. Ezen következmények közül a legsúlyosabbak a következők:

- a büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik [Btk. 91. § (1) bekezdés];
- a határozott tartamú szabadságvesztés generális maximuma 25 év [Btk. 36. §];
- már a kétévi (vagy azt meghaladó) szabadságvesztés fegyházfokozatban hajtandó végre [Btk. 37. § (3) bekezdés b) pont bb) alpont];
- kizárt a feltételes szabadságra bocsátás [Btk. 38. § (4) bekezdés c) pont];
- ellenkező bizonyításig vagyonek Kobzás alá eső vagyonnak kell tekinteni, és vagyonek Kobzást kell elrendelni arra a vagyonra, amelyet az elkövető bünszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett [Btk. 74/A. § (1) bekezdés a) pont];
- a szabadságvesztés végrehajtása nem függeszthető fel [Btk. 86. § (1) bekezdés b) pont]

¹⁷ Bfv.II.842/2018/9. végzés 9.o. [141]

A nemzetközi és hazai szakirodalom szerint is a szervezett bűnözés olyan formáival kapcsolatban indokolt a legsúlyosabb büntetőjogi fellépés, ahol határon átnyúló jelleggel, nagyszámú bűncselekményt követnek el, a bűnözésből realizált haszon révén pedig a bűnözők beépülnek a politika vagy a gazdaság világába, a szervezet pedig a tagoktól elkülönülő önálló hatalommá válik. Helytállóan mutatott rá a Fővárosi Ítéltábla, hogy a társas bűnelkövetési formák közül a határokon átnyúló szervezett bűnelkövetések, a kifejezetten bűnelkövetésre szerveződött csoportok megjelenése kényszerítette ki a jogalkotói fellépést és a bünszervezet szabályozását.¹⁸ Erre az összefüggésre utal a 3031/2017. (III.7.) AB határozat is, amikor azt írja: „A bünszervezet nem bűnözők pusztá szövetsége vagy az elkövetett bűncselekmények kumulációja. Az elkövetési alakzat veszélyessége abból fakad, hogy a bünszövetség a tagoktól elkülönülő, önálló hatalmi entitássá válik, amely káros hatásait így tartósan és széles körben képes kifejteni”.¹⁹ Ez az, ami az államtól a társadalom fokozottabb és hatékonyabb védelmét kívánja meg.

II.3.2. A bünszervezet-fogalom értelmezése a Kúria gyakorlatában

Az utóbbi tíz év gyakorlatát áttekintve azonban az látszik, hogy a Kúria rendkívül formálisan értelmezi a törvényi fogalmi elemeket, sőt, minden lehetséges ponton tágítja a bünszervezet fogalmat.

a) Fogalmi ismérvek

A Legfelsőbb Bíróság első alkalommal az ún. kecskeméti maffiaperben foglalkozott a bünszervezet fogalommal. Mivel a felülvizsgálati indítványokban a védők a nemzetközi dokumentumokra is hivatkoztak a bünszervezet fogalom értelmezésével kapcsolatban, a Legfelsőbb Bíróság ebben a kérdésben is megnyilvánult. A BH 2008.6.139 számon közzétett határozatban elvi élel rögzítette, hogy a fogalmi ismérvek törvényi meghatározása kimerítő, azok más ismérvekkel nem bővíthetők. A felülvizsgálati indítványokban felhívott, a bünszervezettel kapcsolatos nemzetközi jogi aktusok közvetlen belső alkalmazása nem megengedett, nem elfogadott, azok csak a belső jogalkotásra lehetnek hatással, jelenthetnek szabályozási kötelezettséget. Nem része tehát a törvényi fogalomnak a jogtalan vagyoni haszonszerzés célzata, a „bűnös profitszerzés” vagy az erre való törekvés. Ez a határozat alapvetően determinálta a Legfelsőbb Bíróság, majd a Kúria joggyakorlatát, hiszen azóta is számos döntésben felhívták ezt a határozatot – mint történt ez a jelen sérelmezett döntésben is.

A bünszervezet fogalmi elemeivel kapcsolatban a Kúria a következőket hangsúlyozta. A bünszervezeten belüli személyes ismeretség valamennyi elkövetővel nem feltétele a bünszervezeten belüli elkövetés megállapításának, és a bünszervezetnek nem törvényi kritériuma a hierarchikus kapcsolat sem.²⁰ A törvényi feltételek közül egyedül a bűncselekményre irányultság hordoz eleve jogellenes tartalmat, a többi önmagában nem.

¹⁸ Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.21/2015/146. számú ítélete

¹⁹ [71]

²⁰ BH 2016.234

Következésképpen akkor válik egyértelműen felismerhetővé a bűnszervezetben elkövetés, amikor a többi feltétele mellett a bűncselekményre irányultság is megjelenik. Ehhez képest a tárgyi külső körülmények alapulvételével vonható arra következtetés, hogy

- a terhelt tisztában volt azzal, hogy magatartása nem elszigetelt, hanem másokéval összehangolt,
- a bűnszervezet hosszabb időre szervezett, aminek szempontjából közömbös, hogy abban ki mennyi ideig vesz részt (ezért állapítható meg az alkalmi részvétel esetében is a bűnszervezetben elkövetés).

Az összehangolt működés nem más, mint a benne cselekvő személyek egymást erősítő hatása. Az összehangoltság meglétének nem feltétele a más cselekvők kilétének ismerete, a bűnszervezeten belüli közvetlen, illetve személyes kapcsolat, ilyen elvárást a törvény sem kíván meg.²¹ Az elkövetőnek nem kell feltétlenül ismernie, hogy melyek a bűnszervezet létrejöttének körülményei. Elégséges, ha a bűnszervezet tárgyi értelemben vett és előbb ismertett sajátosságainak, fogalmi ismérveinek az ismeretében csatlakozik cselekményével a bűnelkövetéshez. Tehát egyfelől felismeri, hogy a szervezet összehangoltan működő, másfelől felismeri, hogy az a szerveződés, amelynek keretei között a konkrét bűncselekmény zajlik, nem elszigetelt, alkalmi csoportosulás. Erre a jogi (de kétségtelen, hogy a tudattartalomra vont) következtetésre alapot ad, ha az elkövetési magatartások egymást kiegészítő jellegűek, valamint azok kapcsolódása a célzott és végrehajtott bűncselekményhez kölcsönös, az adott tényállásszerű elkövetési magatartás keretei közé illeszkedő cselekmény más személy előző cselekményéhez társul, avagy a célzott bűncselekmény megvalósulásához további láncolatos tevékenységet feltételez.²²

Jelen alkotmányjogi panaszban sérelmezett határozatában pedig úgy fogalmazott, „*a bűnszervezet idézett fogalom-meghatározását (is) a valódi tartalma szerint kell kezelni, mert az egyfelől ennyi, másfelől nem több. ... A bűncselekmény bűnszervezetben elkövetésének megállapításához a törvényi követelményeken túlmenő többletkövetelmény nem szükséges*”. „*A bűnszervezet akkor is bűnszervezet, ha abban nem érvényesül valamiféle merev parancsuralmi alapú személyi hierarchia, racionális konspiráció, haszonszerzési motiváció, egységesített külső fellépés és minden egyéb, a törvényi fogalmon kívül eső szempont*”.²³

b) A bűncselekmények száma, stádiumok

A BH.2008.6.139. számon közzétett első, a bűnszervezet fogalmi ismérveinek meghatározásával foglalkozó határozat meghozatalakor elvi jelentőségű kérdésként merült fel az is, hogy egyetlen előkészületi jellegű cselekmény megalapozhatja-e a bűnszervezetben elkövetés megállapítását. A Legfelsőbb Bíróság döntésében kimondta, hogy a bűnszervezetben elkövetett egyetlen ötévi vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény is mellőzhetlenné teszi a törvényben meghatározott büntetékiszabási következmények alkalmazását, feltéve, hogy a terhelt tudata átfogta a

²¹ BH2011. 299., BH2009. 96., LB-H-BJ 2008.24.

²² BH 2018.106

²³ Bfv.II.842/2018/9. számú végzés [160]

bűnszervezet létét, és azt, hogy a bűnszervezet működésének keretei között cselekszik.²⁴ A stádiumtani kérdésekkel összefüggésben rögzítette továbbá, hogy a bűnszervezet léte megállapítható akkor is, ha a hosszabb időre szervezett és összehangoltan működő, legalább három főből álló csoport, beleértve a büntetendő előkészületet és a kísérletet is, még egyetlen bűncselekményt sem követett el, de több, a törvényben meghatározott súlyú bűncselekmény elkövetése a célja. Ezzel a döntéssel a Legfelsőbb Bíróság eloldotta a magyar törvényi fogalmat a megalkotás alapjául szolgáló nemzetközi kötelezettségektől, másrészt mind a bűncselekmények számát, mind azok stádiumát illetően kiterjesztette a bűnszervezet alkalmazási körét. Ez a törvényhozói akarattal is ellentétes volt, hiszen a fent idézett miniszteri indokolás szerint legalább kísérleti stádiumba kellett juttatni a cselekményt, azaz az előkészületet a törvényalkotó nem kívánta ebbe a körbe vonni.

c) Elkövetők

A bűnszervezetben elkövetés megállapításának kiterjesztését a Legfelsőbb Bíróság a 4/2005 BJE határozatban is folytatta, ekkor elkövetői oldalról. A jogegységi határozat szerint bűnszervezetben elkövetés megállapítható azzal szemben is, aki - eseti jelleggel - akár egyetlen cselekményt tettesként vagy részesként valósít meg. Az indokolás értelmében a Btk. 98. §-a (1) bekezdésének alkalmazhatósága szempontjából közömbös a bűnszervezetben kifejtett cselekvés bűnszervezeten belüli szerepe. A bűnszervezet tárgyi sajátosságai ismeretében kifejtett cselekvésnek a bűnszervezet működéséhez történő bármely hozzájárulása önmagában elégséges. Ez szintén túlmutatott a törvényalkotói akaraton, hiszen a miniszteri indokolás úgy fogalmazott, hogy átfogja a bűnszervezeten belül a szervező, irányító, közreműködő és segítő szerepeket egyaránt. Abban igaza volt tehát a Legfelsőbb Bíróságnak, hogy a kifejtett tevékenység intenzitásának nincs a bűnszervezetben elkövetés megállapítása szempontjából jelentősége, a jogkövetkezmények alkalmazását azonban a kívülállókra nem lehetett volna kiterjeszteni, hiszen a törvényalkotó egyértelműen a bűnszervezeten belüli szerepekről beszélt.

d) Egység-többség

Az egység-többség kérdésköre jelen eljárásban is kardinális jelentőséggel bír, hiszen ebben is példát találhatunk arra a kérdésre, amikor a folytatólágosság szabályának alkalmazása folytán kerül bele a bűncselekmény a bűnszervezet-fogalom által megkívánt büntetési tételkeretbe (5 évi vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény), amely miatt a bűnszervezet kérdésével egyáltalán foglalkozni kellett.²⁵

A bűnszervezet alkalmazási körének bővítését az egység-többség tanai sem tudták megfékezni. A törvényi definíció szerint a bűnszervezet célja legalább 5 évi szabadságvesztéssel fenyegetett szándékos bűncselekmények elkövetése, amiből világosan következik, hogy minimálisan két, egyenként is legalább 5 évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetésének célja szükséges a bűnszervezet megállapításához. A

²⁴ BH 2008.6.139

²⁵ lásd II.2.5. alpont

Legfelsőbb Bíróság azonban folytatólagosan elkövetett bűncselekmény esetén is lehetőséget látott bünszervezetben elkövetés megállapítására. Ez a következtetés nemcsak a bünszervezet, hanem a folytatólagosság törvényi fogalmával is ellentétes, hiszen a folytatólagosság körébe tartozó cselekmények nem képeznek bűncselekményeket. Ezt az értelmezést azonban sajnálatos módon a Debreceni Ítéltábla is a magáévé tette, és nem fogadta el a védelem azon érvelését, hogy a bünszervezet azért nem állapítható meg, mert a folytatólagosság törvényi egysége miatt csak egy bűncselekmény valósul meg, és nem legalább kettő, amely a bünszervezet megállapításának előfeltétele. Az Ítéltábla álláspontja szerint a bünszervezetben történő elkövetéssel kapcsolatosan nem támaszt aggályt a cselekmény folytatólagos elkövetésének megállapítása.²⁶ A fenti értelmezés nyilván akkor a legproblematisabb, ha a folytatólagosság törvényi egysége miatt éri el az öt évet a büntetési tétel alsó határa.

Jelen ügyben egyenesen elvi érveléssel merül fel ez a kérdés, hiszen a Kúria ebben sem látott problémát, kifejtve, hogy *„a terheltek - függetlenül a bűncselekmények folytatólagos elkövetéssel képzett törvényi egységétől, miután azt nyilvánvalóan nem a bünszervezet hozza létre - egyaránt több tucatnyi részcselekményből álló, sértettenként is egy-egy csalás-sorozat keretében értékes mobiltelefonok vásárlásában vettek részt”*.²⁷

Megállapítható tehát, hogy a Kúria gyakorlata folytán számos, önmagukban közepes, sőt a joggyakorlat szerint a közepeset sem elérő, tehát csekélyebb súlyú bűncselekmények körébe tartozó tényállások kapcsán is jelentkeznek azok a hátrányok, melyeket a bünszervezeti elkövetés megállapítása maga után von.²⁸ Ennek eredményeként a hazai bünszervezet fogalom nemcsak a bünszervezet köznapi, és kriminológiai fogalmától távolodik, hanem azoktól a nemzetközi instrumentumoktól is, amelyek a bünszervezet fogalom módosítását szükségessé tették. Több ponton kimutatható, hogy a Kúria értelmezése messze túlmutat a jogalkotói célon is.

II.4. Az ítélkezési gyakorlat által generált alkotmányos problémák

A bünszervezet fogalom expanziója ugyanakkor alapvető alkotmányos problémákat is felvet.

II.4.1. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének megsértése

Az Alkotmánybíróság már működése kezdetén rámutatott, hogy *„demokratikus jogállamban a büntető hatalom az állam - alkotmányosan korlátozott - közhatalmi jogosítványa a bűncselekmény elkövetőinek büntetőjogi felelősségre vonása”*.²⁹ Ezen alkotmányos korlátok közé tartozik, hogy *„a bűncselekménnyé nyilvánításnak és büntetéssel fenyegetésnek alkotmányos indokon kell alapulnia: szükségesnek, arányosnak és végső soron igénybe*

²⁶ Debreceni Ítéltábla Bf.II.357/2009/28. számú határozata

²⁷ Kúria Bfv.II.842/2018/9. számú végzés [145]

²⁸ GELLÉR Balázs - AMBRUS István: *A magyar büntetőjog általános tanai I.*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017., 429. o.

²⁹ 40/1993. (VI. 30.) AB határozat

vettnek kell lennie”.³⁰ Később is megerősítette, hogy „a büntető jogszabály alkotmányosságának megítélése során vizsgálni kell, hogy a Btk. konkrét rendelkezése mértéktartó és megfelelő választ ad-e a veszélyesnek, nem kívánatosnak ítélt jelenségre, azaz az alkotmányos alapjogok korlátozása esetén irányadó követelménynek megfelelően a cél eléréséhez a lehetséges legszűkebb körre szorítkozik-e”.³¹ Rögzítette a testület, hogy „A büntetéssel történő jogkorlátozásnak – mértékét tekintve is – meg kell felelnie az arányosság, szükségesség és ultima ratio elveinek. [...] Az egyes bűncselekmények természetéhez és súlyához igazodó büntetési rendszer és a büntetéskiszabás normatív előírásai együttesen szolgálják a jogállami legális büntetés funkcióját: a szankcióval történő arányos és megérdemelt viszonzást. Az arányos és megérdemelt viszonzás szolgálhatja a preventív büntetési célokat”.³²

A 30/1992. (V. 26.) AB határozatban az Alkotmánybíróság kidolgozta a szükségességi és arányossági tesztet. Kiemelte, hogy az alapjog korlátozásának alkotmányosságához önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok nélkül, önkényesen történik, vagy ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan. A szükségességi - arányossági teszt normatív alapra emelkedett az **Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésébe** illesztésével.³³ Az arányosság elve a jogállamiság elvéből vezethető le. Tágabb értelemben tartalmazza az alábbi mércéket:

- a polgárok alapjogaiba történő beavatkozásnak a beavatkozással követett cél elérésére alkalmasnak kell lenni (alkalmasság elve);
- a beavatkozásnak szükségesnek kell lenni, azaz olyan enyhébb eszköznek nem szabad rendelkezésre állnia, ami azonos eredményhez vezet (szükségesség elve);
- az érintettnek a beavatkozással terhelése nem lehet aránytalan a kívánt eredményhez, haszonhoz képest, vagyis az egyes egyént érintő intervenciónak még ésszerű arányban kell állnia a beavatkozással elérhető társadalmi előnnyel (szűkebb értelemben vett arányosság elve).

A büntetőjogban két síkon értelmezhető az arányosság elve; egyrészt beszélhetünk arról, hogy egy adott cselekmény büntetendővé nyilvánítása arányban áll-e a modern demokratikus társadalom értékeivel, másrészt a bűncselekmény elkövetőjére nézve a szankció arányosságát vizsgálhatjuk. Utóbbi esetében további két típust, az abszolút és névleges arányosságot különböztetjük meg. Az abszolút arányosságon a szankciórendszerben rögzített

³⁰ 11/1992. (III. 5.) AB határozat

³¹ 12/1999. (V. 21.) AB határozat

³² 1214/B/1990. AB határozat

³³ „Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható”.

jogkövetkezmények arányosságát kell érteni, azt tehát, hogy a büntetőjogban a bűncselekménytípusok eltérő súlyához igazodó büntetési tételek egymással arányosságban összehasonlíthatók legyenek. A névleges arányosság pedig a kiszabott jogkövetkezmények összehasonlíthatóságát jelenti. Azt nevezetesen, hogy hasonló tett elkövetői az okozott hátrány és bűnösség mértéke szerint azonos büntetésben részesítendők, a különböző büntettek elkövetői pedig különböző büntetést érdemelnek. Ahogy azt már Beccaria is felismerte, az arányosság elve szükségképpen összefüggésben áll az igazságosság tételével, hiszen az a szankció mondható igazságosnak, mely arányosságban áll a megvalósított bűncselekmény súlyával.

Az igazságszolgáltatás általános elvárásának tekinthető tehát, hogy a szankciók súlya és szigora arányban álljon az elkövetett bűncselekménnyel, annak súlyával.³⁴ Erre az elvre is figyelemmel a büntetőjogi szankciók nemcsak a védett joggal kell, hogy arányosak legyenek, hanem egyenlő mértékű szankció jár az egyenlő súlyú bűncselekményekért.³⁵

A német alkotmánybírósági gyakorlat is ismeri az ún. Übermaßverbot-ot, ami egy olyan alkotmányos ranggal bíró parancs, amely minden állami cselekvésre vonatkozik. A jogállamiság elvének egy kifejeződése. Ennek megfelelően a jogalkotónak a megengedett alapjog-korlátozáskor mindig a legenyhébb eszközt, a legkíméletesebb beavatkozást kell választania. Amennyiben kevésbé súlyos intézkedés is lehetséges, az erősebb beavatkozás, mint szükségtelen alkotmányellenesnek minősül a tilalom megsértése miatt. A tilalom folytán az állam az alapjogilag védett szférába történő beavatkozáskor a lehetséges intézkedések közül csak azt választhatja, amely alkalmas a kívánt cél elérésére (alkalmasság), amely az egyént lehetőleg kevésbé korlátozza (szükségesség) és amelynél az előnyök meghaladják a hátrányokat (arányosság). A tilalom a jogalkotás mellett a végrehajtó hatalmat és a jogalkalmazást is köti. Az arányossági elvből következik a büntetőjog számára, hogy a kiszabandó büntetésnek arányosnak kell lennie a cselekmény súlyával és az elkövető bűnösségével.

II.4.2. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének megsértése

A Btk.-nak a bünszervezeti elkövetésre vonatkozó, módfelett szigorú, és az egyéniesítést a legtöbb elkövetőt megillető kedvezményeket kötelező élel kizáró szabályozása – e körben visszautalok jelen panasz II.3.1 pontjában felhívott szabályokra - azonban nem feleltethető meg az alkotmányos büntetőjogtól elvárható arányosság követelményének,³⁶ és ezáltal sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített bírói függetlenséghez fűződő jogot.

Nem véletlen, hogy a nemzetközi irodalom is óv az ún. túlreagálástól és szükségesnek tartja a szervezett bűnözés egyes formáinak megkülönböztetését. Így alapvetően külön kell választani

³⁴ BELOVICS Ervin - GELLÉR Balázs - NAGY Ferenc - TÓTH Mihály: *Büntetőjog I. Általános rész.* HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2012., 74-76. o.

³⁵ GELLÉR – AMBRUS: i. m. [11] 88. o.

³⁶ GELLÉR - AMBRUS: i.m. [13], 68. o.

a politikai és anyagi motiváltságú bünszervezeteket, valamint az elkövetett bűncselekmények esetén az ún. cél- és eszközcselekményeket.³⁷

Nagy felelősség hárul tehát a bíróságokra, hogy a bünszervezet fogalmát milyen tartalommal töltik ki. **A bíróságok ugyanis megfelelő mértéktartással és alkotmányos értelmezéssel azok közé a keretek közé tudják szorítani a bünszervezetben elkövetéssel együtt járó következmények alkalmazását, ahol valóban indokolt.**

II.4.3. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésének megsértése

Hangsúlyozni kell továbbá azt is, hogy a Kúria *in malem partem* terjesztette ki a bünszervezet fogalmát, a kiterjesztő értelmezés viszont alapvetően sérti a jogbiztonságot, előreláthatóságot, és a nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege elveket, melyek az anyagi büntetőjog legfontosabb elvei évszázadok óta, melyek alaptörvényi szinten is megfogalmazást nyertek a XXVIII. cikk (4) bekezdésében. „Az Alkotmánybíróság már a 9/1992. (I. 30.) AB határozatában megállapította – és ma is irányadónak tekinti –, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az államtól, és elsősorban a jogalkotótól azt követeli meg, hogy a jog egésze, egyes részterületei és szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára is előre láthatóak legyenek. A jogbiztonság egyik legfontosabb alapkövetelménye a jogszabályok kiszámíthatósága, a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogi normák, jogintézmények egyértelműsége.”³⁸ Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a normavilágosság a jogbiztonság alapvető eleme. Számos döntés részletezte, hogy ez a kritérium nemcsak a tilalmazott magatartás leírására, hanem a jogkövetkezmények alkalmazására is vonatkozik.³⁹

II.4.4. Az Alaptörvény C. cikk (1) bekezdés megsértése

A Legfelsőbb Bíróság és a Kúria értelmezése több ponton eltér a bünszervezet törvényi fogalmától, ami felveti azt a kérdést, hogy a Kúria valóban jogértelmezést végzett-e. Minden jogértelmezés kiindulópontját a nyelvtani értelmezés (Wortsinn) képezi. A Btk. a bünszervezet esetében a csoport céljaként ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetését határozza meg. Ennek nyelvtani értelmével ellentétes a Kúriának az a gyakorlata, amely akár egy, előkészületi jellegű cselekmény, vagy akár egy folytatólagosan elkövetett bűncselekmény esetében is lehetőséget lát bünszervezetben elkövetés megállapítására.

A logikai és rendszertani értelmezés körében a következők rögzíthetők. Mivel a bünszervezet minőségileg nagyobb veszélyt jelent a társadalomra, a logikai értelmezés megköveteli, hogy a társas bűnelkövetés kevésbé súlyos formájához, a bünszövetséghez képest a bünszervezetet

³⁷ GELLÉR – AMBRUS: i.m. [11], 410. o.

³⁸ 23/2014. (VII. 15.) AB határozat

³⁹ 54/2004. (XII.13.) AB határozat

szűkebben értelmezzük. A Legfelsőbb Bíróság, majd a Kúria az alsóbb fokú bíróságok erre irányuló törekvését azzal hátrította el, hogy a bűnszervezet fogalma nem a bűnszövetség fogalmára épül. Ez a megállapítás a hatályos bűnszervezet fogalom alapján nem vitatható, két körülményt azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni. Az egyik, hogy a bűnszervezet létrejöttének hiánya a bűnszövetség megállapításának negatív feltétele, a másik pedig, hogy a költségvetési csalás tényállása a bűnszövetséget minősített esetnek tekinti. Ez a két körülmény önmagában megalapozza a bűnszövetség és a bűnszervezet elhatárolásának, valamint a bűnszervezet szűkítő értelmezésének szükségességét. A bűnszövetség és a bűnszervezet közötti megfelelő határvonalat tehát nem azért kell a bíróságoknak megtalálnia, és nem azért kell a bűnszervezethez szükséges szervezettséget szűken értelmezni, mert a bűnszervezet fogalma a bűnszövetségre épül, hanem, mert ellenkező esetben a bűnszövetség, mint társas bűnelkövetési forma nem lesz megállapítható, ami megbontja a társas bűnelkövetési alakzatok súlyosságra épülő rendszerét.

A kiterjesztő értelmezést a történeti értelmezés sem legitimálja, hiszen a 2001-es fogalom keletkezéstörténetét vizsgálva látható volt, hogy azt a nemzetközi fogalmak tették szükségessé. A BH 2011.299 számon közzétett határozat is utalt rá, hogy „a fogalom-meghatározás megváltoztatása a határokon átnyúló szervezett bűnözés ellen az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében létrejött egyezmény aláírásához kapcsolódott és azt követte, és a nemzetközi elvárásoknak is megfelelő fogalom-meghatározást célozta.” Az ENSZ fogalomból viszont szűkebb értelmezés következne.

A teleológiai értelmezés körében az objektív jogalkotói szándékot kell figyelembe venni, melyet elsősorban a törvény miniszteri indokolása rögzít. Ahogy azt fent láthattuk, a törvényalkotás sem az előkészületre, sem a bűnszervezeten kívüli személyek cselekvőségére nem kívánta a bűnszervezetet kiterjeszteni. Az ezzel ellentétes Kúriai értelmezések tehát a jogalkotói akaraton is túlmutattak.

Ha viszont egy értelmezést semmilyen elfogadott értelmezési módszer nem támaszt alá, akkor ott valójában nem jogszabály értelmezésről, hanem jogalkotásról van szó. Az Alkotmánybíróság által is megállapítást nyert, hogy „*ha a teleologikus értelmezést az adott jogág normáinak értelmezése során elfogadott egyetlen más interpretációs módszerrel sem lehet igazolni, úgy a jogegység biztosítására irányuló jogalkalmazói döntés szinte szükségképpen átveszi a jogalkotó jogkörét.*”⁴⁰ Ugyanezen határozatban fejtette ki a testület, hogy „*a jogértelmezésre - akár az adott jogvitához kötődően, akár ... a tartós jogalkalmazási gyakorlat egységének biztosítására irányulóan - csak a jogi szabályozás keretei között kerülhet sor. A bírói hatalom tehát alapvetően és közvetlenül nem veheti át a jogalkotás funkcióját egyik - a hatalommegosztás rendjében erre feljogosított - szervtől sem.*”⁴¹ Mindezekre figyelemmel az AB megsemmisítette a 2/2016. büntető jogegységi határozatot.

Álláspontunk szerint a bűnszervezet fogalom kúriai értelmezésével kapcsolatban ugyanezen problémák állnak fenn.

⁴⁰ 19/2017. (VII.18.) AB határozat [25]

⁴¹ uo. [29]

II.4.5. Az Alaptörvény II. cikkének sérelme - az emberi méltósághoz való jog

Az ügy azonban egy további, hasonlóan fajsúlyos kérdést is felvetett, ami már közvetlenül a bünszervezet céljával, a szándékossággal, és a bűnfelelősség elvével hozható kapcsolatba.

Az Alkotmánybíróság már 1991-ben rámutatott, hogy *„Valamennyi modern büntetőjogi rendszernek - szinte dogmaszerű - alaptétele a bűnfelelősség elve. Eszerint a büntetőjogi felelősségre vonás alapvető feltétele a törvényben büntetendővé nyilvánított magatartás bűnös (szándékos vagy egyes esetekben gondatlan) megvalósítása (Btk. 10. §). A bűnösségen alapuló felelősség elve azt jelenti, hogy a pusztán tárgyi történés mellett vizsgálni kell a tettes viszonyát magatartásához és annak eredményéhez.”*⁴² Későbbi határozatában kiemelte, hogy *„A büntetőjog alkotmányos alapelve a büntetőjogi felelősség személyes volta, a bűnösségen alapuló felelősség”*.⁴³ A 4/2005. Büntető jogegységi határozat kimondja, hogy *„a Btk. 98. §-a (1) bekezdése akkor alkalmazható, ha az elkövető tudata a bünszervezet Btk. 137. §-a 8. pontjában meghatározott tárgyi ismérveit átfogja.”*

A nevezett jogegységi határozat helyesen állapítja meg, hogy a magyar büntetőjog az egyéni felelősségen alapuló büntetőjogi felelősségen nyugszik, ennek megfelelően vizsgálni kell, hogy az elkövető tudattartama átfogta-e a bünszervezetben való elkövetés tényét. Továbbmenve kifejti a jogegységi határozat azt is, hogy a bünszervezetben történő elkövetés miatti felelősségre vonás feltétele, hogy az elkövető az alapcselekmény tényállásában megfogalmazott tényeket ismerje. A jogegységi határozat indoklása (IV/4.) is tartalmazza, hogy a tudattartam két irányba, az ún. alapcselekmény tekintetében és ezzel párhuzamosan a bünszervezet tárgyi ismérveinek felismerése tekintetében vizsgálandó. A fentieket tükrözi a BH 2016.9.234 számon közzétett határozat, mely szerint *„A bünszervezet kapcsán elsődlegesen mindig a bűncselekmény elkövetését kell vizsgálni, majd az vizsgálandó az alanyi oldalon, hogy ha az elkövetési magatartás a bünszervezet keretén belüli, akkor azt az elkövető felismerte-e.”*

A bünszervezet célja ötévi vagy súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett szándékos bűncselekmények elkövetése. A bünszervezet definíciójában csak látszólagosan jogkérdés a legalább 5 évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetésének célja, az valójában a bünszervezet létéhez vagy nem létéhez kapcsolódó tárgyi definíciós elem.

Mivel a bűnösségnek a tárgyi oldal minden elemére ki kell terjednie, ahhoz, hogy az elkövetőt felelőssé lehessen tenni, tudnia kell, hogy a tagok olyan cselekményeket követnek el, melyek legalább 5 évi szabadságvesztéssel büntetendők. A Kúria jelen alkotmányjogi panaszban sérelmezett döntésében rögzítette, hogy *„a bünszervezet tagjainak nem a bünszervezet által elkövetett bűncselekmény büntetési tételét, hanem az elkövetett bűncselekmény alapjául szolgáló tényeket kell ismernie”*.⁴⁴ Nem kell tehát tudnia az elkövetőnek, hogy a jelentős kárt

⁴² 723/B/1991 AB határozat

⁴³ 58/1997. (XI.5.) AB határozat

⁴⁴ Kúria Bfv.II.842/2018/9. számú végzése

okozó csalás büntetési tétele 1-től 5 évig terjedő szabadságvesztés, azzal azonban nyilván tisztában kell lennie, hogy a cselekménnyel 5, 50 vagy 500 millió Ft kárt okoznak.

Ennek az eldöntése azonban korántsem egyszerű. Az egyes elkövetési magatartások nagy számából következően ahhoz, hogy valaki átlássa, hogy mekkora lesz a kár, folyamatosan össze kellett volna vetnie az ország különböző pontjain különböző forgalmazók által az egyes konkrét mobiltelefonok vonatkozásában alkalmazott árakat.

Itt jut jelentőséghez az is, hogy az összeg megállapítása nagyon szorosan összefüggött a minősítési és rendbeliségi kérdésekkel. A bünszervezet feltételét képező öt éves büntetési tétel ugyanis jelen esetben a folytatólágosság szabályának alkalmazása folytán alakult ki, függetlenül attól, hogy az egyes cselekmények esetében az elkövetési érték a törvényi feltételt nem érte el. Okszerűen felmerül tehát a kérdés, hogy amikor az összecszerűséget minősítési és rendbeliségi kérdések határozzák meg, akkor hogyan láthatja előre a vádlott, hogy egy esetlegesen meginduló büntetőeljárásban majd a bíróságok hogyan fogják minősíteni ezeket a cselekményeket, és hogy ennek folytán milyen összecszerűség fog képződni.

III. Egyéb nyilatkozatok és melléletek

III.1. Nyilatkozat arról, ha az indítványozó kezdeményezte-e a bíróságon az alkotmányjogi panasszal támadott bírósági ítélet végrehajtásának felfüggesztését.

Az alkotmányjogi panasszal támadott bírósági ítélet végrehajtásának felfüggesztését nem indítványoztam.

III.2. Ügyvédi meghatalmazás eredeti példánya (Melléklet 1.)

Jelen alkotmányjogi panaszhoz csatolom mellékletként [REDACTED] által részemre adott meghatalmazás eredeti példányát.

III.3. Az érintettséget alátámasztó dokumentumok egyszerű másolata (Melléletek 2-4.)

Ügyfelem érintettségének alátámasztására másolatban csatolom a

- a Zalaegerszegi Járásbíróság 5.B.98/2017/27. számú ítéletét
- a Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság Bf. 494/2017/17. számú ítéletét
- a Kúria Bfv.II.842/2018/9. számú végzését

Kelt: Budapest, 2019. március 8.

[REDACTED]

Dr. Gellér Balázs József
irodavezető ügyvéd

Mellékletek:

1. Meghatalmazás eredetben
2. a Zalaegerszegi Járásbíróság 5.B.98/2017/27. számú ítélete
3. a Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság Bf. 494/2017/17. számú ítélete
4. a Kúria Bfv.II.842/2018/9. számú végzése